

Yayın Adı Milliyet
Referans No 19819293
Renk Renkli

Yayın Tarihi 30.10.2012
Etki Olumlu
STxCM 489,00

Küpür Sayfa 1
Tiraj 139325
Sayfa 22

22 DİZİ

30 Ekim 2012
SALI

Milliyet

'Kemalist Türkiye'de Cumhuriyet kutlamaları büyük bir coşku içinde yapıldı.

LA TURQUIE KÉMALISTE (Kemalist Türkiye) dergisinin fikir ve isim babasının Vedat Nedim Tör olması, tesadüf değildir. 1931'de Matbuat Umum Müdürlüğü'nün basına getirilen Vedat Nedim, "Kadro" dergisini çıkartan ve "Kadro Hareketi"ni oluşturan altı aydından birisidir. Kadro Hareketi'nin yaratıcıları, Kadro dergisinin kapasından kısa bir süre sonra yayın hayatına giren *La Turquie Kémaliste*'nin de hem yazarı hem de editörü idi. Bu dönem yazarı isleri mutfağına hem de yakın yazar çevresini oluşturmışlardır.

Kadro Hareketi'nin ömrü, üç yıl gibi oldukça kısa bir süreyle sınırlıdır. Kemalist rejimin ideolojisini üretmek gibi bir iddiala yol almaması olsa da, bu hareket, dönemin iktidarını dolaylı yolla etkilemeye çalışmıştır. İhan Tekeli ve Selim İkin ilişkisinin vurguladığı gibi (*Bir Cumhuriyet Öyküsü, Kadrocular ve Kadro'yu Anlamak*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Haziran 2003, Sunus, x), iktidardan gelen ilk kesitte de faaliyetine son vermiştir. Buna rağmen kısa bir dönem boyunca da olsa, Kadro dergisi, tek parti rejimi içinde, Cumhuriyet Halk Fırkası programının ve Kemalist rejimin henüz oluşmakta olan ideolojisinin "yorumlanmasındaki farklılıklar" ifadesinde bir işlev edinmiştir.

Kadro dergisinin çıkışı

Cumhuriyet rejimi, bu araysı döneminde, özellikle ekonomi alanındaki görüş farklılıklarına hoşgörüyle bakabiliyordu. Bu çerçevede, Kadro dergisinin anti-emperyalist ve anti-kapitalist ekonomik çözümlerlerini özgün yanlarını idarelemek, dönemin "bürokratik" intelligentsia çevrelerinde mümkün oluyordu.

İdeolojik önderi Şevket Süreyya (Aydemir) olan Kadro Hareketi'nin diğer üç kurucusu, Vedat Nedim Tör, İsmail Hüsrev (Tökin) ve Burhan Asaf'ur (Belge). Bu dört aydın, Moskova'da ve Almanya'da sosyalist hareket içinde bulunmuş, Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası ile Türkiye Komünist Fırkası içinde çalsmış, bu partilerde yöneticilik üstlenmişlerdir. 1925 ve 1927 teşkilatında karşı karşıya kaldıkları sosyalist aydınlar, hepse de düşmüşlerdir.

Anak Mustafa Kemal'in sofrasında yer alan Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) gibi bir aydının grubu katılmasıyla, söz konusu dörtlüye karşı, belirli bir güven duygusu oluşmuş ve Kadro dergisinin yola çıkışı böyle gerçekleşmiştir. Genelkurmay'da çalışan bir asker, Muhendis Yazbası Mehmet Şek'nin (Yazsan) çalsmalarla katıldığı da, oluşumu tamamlamıştır.

Kadro Hareketi'nin, Kemalist rejimin ideolojisi oluşumunda ve Cumhuriyetin gelişme çizgisinde doğrudan önemli bir etki yaratılabildiği söylenemez. Ama söz konusu "altı kadrocu" Kemalist rejim tarafından bir kenara itilmemiş, dlanınması ve çok farklı yeteneklere sahip bu aydınlar, devlet aygıtı içinde, farklı postalar veriler, hep onlardan faydalanılması yoluna gidilmiştir. İşte *La Turquie Kémaliste*'nin bu araysı da, bu tür bir zihniyetin sonucudur. Birkak istisna hariç, *La Turquie Kémaliste*'nin hemen her sayısında bir "baş-

Soldan sağa: Vedat Nedim, Burhan Asaf, Yakup Kadri, Mehmet Şevki, Şevket Süreyya ve İsmail Hüsrev

makale" yer alır. "Editorial" bir giriş olarak da nitelendirilebilecek bu sunuş yazılarının çoğu Falih Rıfkı Atay, Vedat Nedim Tör ve Burhan Belge'nin imzalarını taşıyan; bir bölümü de dönemin "Matbuat Umum Müdürü" ya da yarımcısı tarafından kaleme alınmış kısa makalelerdir. Bu yazıların içeriği, diğer makalelerden oldukça farklıdır.

Başmakale tarzı yazılar

"Başmakale" tarzındaki bu açılış yazıları, Türkiye'nin iç ve dış gündeminin getirdiği ihtiyacı karşılamak ve genç Cumhuriyet rejiminin çevresinde kimi büyük güçlerin yaratmaya çalıştığı "dezenformasyon" faaliyetleri göz önünde bulundurularak kaleme alınmıştır. *La Turquie Kémaliste* dergilerinin diğer makalelerini sahip oldukları "objektif" tanton metinleri özelliğinden oldukça uzak yazılardır. "Dış basını" öngörülmesi, başlıklarla, Osmanlı'nın İmparatorluk geçimine ve o dönemlerin yaşam tarzına özenen "romantiklere" bir de genç Cumhuriyet rejiminin değerlerini kabul etmemeyen "dik kafalılara" karşı çıkan bu yazılar, elbette belli bir duruşu yansıtırlandı dünyaya...

1930'ların ve 40'ın yılları Türkiye aydınlarının zihniyetine uygun bir duruştu bu. Söz konusu bu 33 editorial metin gözden geçirildiğinde, bunların altısını yabancıların Türkiye hakkındaki öngörülerini hedeflediğini görürüz: "Gazinin Ankarasında püreskes bir Doğu arayan fotoğrafçıların doyluğu" anıştırılır. "Batılı aydından ne bekliyoruz?" diye

sorulur. "Ne önemli var, olduğunuz gibi kalın!" diyen Batılı aydınlar serzenişte bulunulur. "Eşekler ve Ecnebi Fotoğrafçılar" başlığı altında Avrupa basınının Türkiye'ye bakış açısı eleştirilir.

Kemalizm'e bakış

1940'lı yılların sunuş yazılarında ise, yabancılardan Türkiye hakkındaki öngörülerini eleştiren bakış açıları terk edilir ve dış politikayla savaş konuları ön plana çıkar. Bu dönemin başmakalelerinin ortak özelliği, İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası diye iki bölüme ayrılabilirlerdir. Savaş öncesi, Kemalist rejimin sözcükleri, kurulan rejimin, ilkelini, özellikle de laiklik, halkçılık gibi ilkeleri öne çıkarmaktadırlar. Örneğin, Falih Rıfkı Atay, Kemalist rejimin "laiklik" ilkesini *La Turquie Kémaliste*'nin Aralık 1936 tarihli son altıncı sayısında, "Reformun temeli" diye nitelerek şu satırlarla yer verir:

"Laiklik bizim için, Batı dünyası için Kile ise Devlet arasındaki çatışmanın sona ermesi ve vicdan özgürlüğünün kazanılmasının taşıdığı anlama sahip oldu. Hristiyanlığın Ortacı'ın on beş yüzyıl sürdü: İslam'ın Ortacı'ı ise, ancak ve sadece Türkiye'de Kemalist Reform sayesinde kayboldu. Ulkemi ziyaret eden yabancılar maddi olarak gerçekleştirdiklerimizi görmektedir. Fakat bizim için daha önemli olan, gerçekten de Kemalist Türkiye rejimine istikrar ve ağırlığını veremeyen barışabilen, manevi ve zihinsel bağlamda gerçekleştirdiklerimizi, zihniyet alanında elde ettiğimiz kazanımlardır. Bunların ortak temeli, laikliğe dayandır.

"Yıldönümü" başlıklı yazısında ise (*La Turquie Kémaliste*, Ekim 1938, sayı 27) Falih Rıfkı, Cumhuriyet kutlamalarının, basit bir rejim değişikliği kutlamasından öte, "derin bir Kemalist Reform'un canlı bir simgesi" olduğunu dile getirir: "Osmanlı İmparatorluğu'nun dogulu varı teokratik bir devlet" diye "Türk Cumhuriyeti'nin Batılı laik bir devlet" olduğunu yazar.

Yurtta Sulh Cihanda Sulh

İkinci Dünya Savaşı, bütün şiddetle sürmektedir: Nisan 1941'de Almanlar, Yunanistan ve Yugoslavya topraklarına saldırdıkları gibi, İngilizler de Irak'ta savaşa başlamışlar, Suriye'yi de işgal etmişlerdir.

Haziran ayının 18'inde, Ankara'da Türk-Alman paktı imzalandı; 22 Haziran 1941 günü Türkiye, Sovyet-Alman savaşında tarafı kalacağını ilan eder. İşte o günlerde baskıya giren *La Turquie Kémaliste*'nin Ağustos 1941 tarihli 44'üncü sayısında, "Üç Düzinin Kavşığında Türk Düzeni" başlıklı yazısıyla, Vedat Nedim Tör, bütün dünyaya ilan eder ki, "Lozan Türkiye'sinin kurduğu düzen" yani "Türk Cumhuriyeti'nin politikası" fırsatçı bir geleneğe dayalı değildir:

"Jeopolitik konumu gereği, Türkiye üç düzinen kavşığında yer alır: a) Sovyet Rusya tarafından temsil edilen komünist, proletarya düzeni b) Mihver Devletler tarafından temsil edilen ırkçı totaliter düzen c) Diğer devletlerin kapitalist demokratik düzene dayalı rejimleri

Bu üç doktrinden hiçbirine bağlı olmayan Türkiye, kendine özgü belirli bir düzinen temsilcisidir. "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözünü bu, özgür ve bağımsız bir halkın düzenidir."

İkinci Dünya Savaşı yıllarında "Savaş giren" başlıklarına dierineyi başaran Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Atatürk'ün ölümünden sonra, başbakanlığa atadığı Celal Bayar'la

Komünizme karşı direniş zamanı

Türkiye açısından savaşın en kritik döneminde kaleme aldığı ve dünya kamuoyuna seslenen bu yazısını Vedat Nedim Tör, şu satırlarla noktalar:

"Sadece kendi ulusal ve insani kalkınması için çılsarak, şiddetle dönük hiçbir amaç gütmeyen, aynı zamanda topraklarının en ufak bir parçasını bile kesinlikle terk etmemeye olan samimi inancıyla Türkiye, en azından dünyanın bu kısmında, barışın korunması için, en iyi niteliklere sahip unsur olarak kendini göstermektedir."

Savaş sonrası yıllarda ise, dönemin Matbuat Umum Müdür Yardımcısı Hasan Refik Ertuğ, "Türkiye: Akdeniz'in Doğusunda, Medeniyet ve Özgürlük Kaleşi" başlıklı yazısında ise (*La Turquie Kémaliste*, Mart 1948, sayı 49), şu satırlarla verecektir:

"Savaş süresince, asıl demokrasi ve

YARIN: YARIN ASIR SONRA KEMALİST TÜRKİYE